



Autorky: Bogdana Micovčinová, Radka Vicenová

Nikdy viac?

*Môžeme 77 rokov od skončenia druhej svetovej vojny povedať,
že sme sa naozaj poučili z lekcie, ktorú nám dala?*

„Pretože uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete; pretože ignorovanie ľudských práv a pohrdanie nimi viedlo k barbarickým činom urážajúcim svedomie ľudstva...“

Preambula Všeobecnej deklarácie ľudských práv začína vyjadrením medzinárodného záväzku **nikdy viac nedopustiť zopakovanie obľudných činov druhej svetovej vojny**. Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov Deklaráciu prijalo 10. decembra 1948 a tá sa následne stala inšpiráciou pre prijatie ďalších kľúčových ľudskoprávných dokumentov, v ktorých sa zdôrazňuje rovnosť a neodňateľnosť práv všetkých ľudí. Slovenská republika vymedzuje základné práva a slobody v Ústave Slovenskej republiky a okrem toho ratifikovala viaceré medzinárodné ľudskoprávne dokumenty. Možno spomenúť napr. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, ktorý schválilo Valné zhromaždenie OSN v roku 1966, alebo Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý vznikol na pôde Rady Európy. Oba dokumenty odkazujú na Deklaráciu, ktorej prijatie v roku 1948 predstavovalo priamu reakciu na hrôzy a zverstvá druhej svetovej vojny. Deklarácia zároveň poukázala na krehkosť mieru a nevyhnutnosť medzinárodnej spolupráce na jeho zachovanie. **Práve 8. mája sme si pripomenuli deň víťazstva nad fašizmom. Pripomenuli sme si koniec druhej svetovej vojny. Môžeme však 77 rokov od skončenia devastujúcej vojny skutočne povedať, že sme sa poučili z lekcie, ktorú nám dala?**

Nenávistné ideológie fašizmu či nacizmu, priamo zodpovedné za hrôzy a zverstvá druhej svetovej vojny, sa síce vyskytovali (a dodnes vyskytujú) v rôznych formách a podobách, už v prvej polovici 20. storočia však mali niekoľko spoločných charakteristických črt. Extrémne formy nacionalizmu, prerastajúce všetky oblasti politického, sociálneho aj ekonomického života, v



Autorky: Bogdana Micovčinová, Radka Vicenová

praxi postupne viedli k implementácii zákonov znevýhodňujúcich či dokonca likvidačných pre celé skupiny obyvateľstva na základe rasovej, etnickej či inej príslušnosti. V súlade s vodcovským princípom sa moc sústredila do rúk jedného človeka či úzkej skupiny ľudí a zároveň s posilňovaním kultu osobnosti sa v spoločnosti potláčali kritické a opozičné názory. **Do extrému vyhrotený princíp „my verzus oni“, podporovaný nenávisťou rétorikou, myšlienkami nadradenosti istých skupín obyvateľov nad inými a tiež posilňovaním neodôvodnených pocitov strachu a s tým súvisiacej „morálnej“ zodpovednosti za ochranu „nás“ pred „nimi“, viedol k obrovskej tragédii holokaustu, ale aj k zatiaľ najväčšiemu vojnovému konfliktu v svetových dejinách.**

Deň víťazstva nad fašizmom by nám mal preto pripomínať aj víťazstvo nad myšlienkami strachu, nenávisťi a nadradenosti. Práve na ňom boli totiž na troskách zničenej Európy sformulované princípy a piliere, na ktorých stojí aj naša dnešná spoločnosť a ktoré priamo reagovali na kľúčové prvky nenávisťných ideológií.

Naše súčasné generácie však neboli dostatočne ostražité, čo sme pred rokmi už raz porazili, sa nám vracia naspäť. Pomaly, ale postupne.

Nenávisťné ideológie súčasnej éry, ktoré dnes najčastejšie označujeme slovom extrémistické, sú aj dnes postavené na vyvolávaní pocitov hnevu, strachu a nenávisťi. Nielen v našej krajine, ale aj v ďalších krajinách Európy silnejú strany a hnutia, ktoré priamo aj nepriamo popierajú princípy, na ktorých dnešná Európa, vrátane Slovenska, stojí. Do verejnej debaty sa opätovne viac a viac vkrádajú nenávisťné prejavy, podnecovanie strachu a potreba ochraňovať „nás“ pred „nimi“. Znovu sme svedkami spochybňovania kľúčových demokratických inštitúcií, bez ktorých by sa systém brzd a protiváh rozpadol. Zabúdame, že kľúčovým prvkom demokratického zriadenia, a zároveň jeho najväčšou silou, je práve nutnosť diskutovať a hľadať kompromisy. A v neposlednom rade, opätovne zabúdame na to, že ľudské práva sú vlastné všetkým, bez ohľadu na pohlavie, rasový, etnický či národnostný pôvod, náboženské vyznanie, sexuálnu orientáciu a akékoľvek iné dôvody.

O 77 rokov neskôr pozorujeme ako sa ľudské práva znehodnocujú, dezinterpretujú, sú nepochopené a často zosmiešňované. Na druhej strane, sympatizanti extrémistických a protidemokratických postojov sú čoraz



Autorky: Bogdana Micovčinová, Radka Vicenová

hlučnejší, nástojčivejší a agresívnejší. Od skončenia druhej svetovej vojny ubehlo 77 rokov, počas ktorých si generácie ľudí každoročne pripomínajú víťazstvo nad fašizmom a skončenie druhej svetovej vojny.

Každoročne opakujeme slová “nikdy viac”, mysliac si, že sme sa poučili z lekcie, ktorú nám udelila. Slová, na ktoré sme si zvykli a ktoré vnímame ako samozrejmosť. Zabudli sme pritom, že žiť v mieri nie je samozrejmosť, ale privilégium.

